№ 38 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 20 · 1902 · ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 20 № 38

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցարգանք դէպի հեղինակը.——ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Շամախու ներկայ վիճակը. Երկրաշարժը Շամախում. Փոքրիկ նկատողութիւններ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Օպերայի ներկայացումներ. Մեր բարեկենդանը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կարելի է ազնիւ լինել:

ՅԱՐԳԱՆՔ ԴԷՊԻ ՀԵՂԻՆԱԿԸ

Վաղը, փետրվարի 21-ին, Ռուսաստանը տօնում է նշանաւոր ռուս գրող Գոգոլի մահվան յիսնամեայ յոբելեանը: Արդէն երկու ամիս է, որ զանազան տեղերում կազմվում էին յատուկ երեկոյթներ, դասախօսութիւններ և ժողովներ՝ նուիրված Գոգոլի յիշատակին: Յոբելեանի առիթով լոյս են տեսնում Գոգոլի հեղինակութիւնները դիւրամատչելի գներով:

Վերջին տարիների ընթացքում մենք ականատես եղանք մի շարք տօների, որոնք նուիրված էին այս և այն հեղինակի յիշատակին: Ռուսաց գրողներից նորերս տօնեցին բանաստեղծ Պուշկինին՝ նրա ծննդեան հարիւրամեակի առիթով, բանաստեղծ Լերմոնտովին՝ նրա համար արձան կանգնեցնելու առիթով. այս տարի լրանում են Գոգոլի և Ժուկովսկու մահվան յիսնամեակները, որոնց առիթով և տեղի կունենան տօնակատարութիւններ:

Մենք չենք յիշում բազմաթիւ մանր յոբելեանները, որոնք կատարվում են երկրորդական գրողների վերաբերութեամբ:

Հեղինակներին տօնելը Ռուսաստանի համար մի նորութիւն է, որ հանդէս է եկել վերջին տասնեակ տարիներում: Ռուսաստանի մէջ գրականութիւնը սկսեց զարգանալ փոքր ի շատէ լուրջ կերպով միայն անցեալ XIX դարում և հեղինակները սկսեցին աչքի ընկնող դեր կատարել միայն վերջին ժամանակներս: Գրական գործողը, որ առաջ ծաղրի և արհամարհանքի առարկայ էր, սկսեց նշանակութիւն ստանալ և ազդել մեծ հասարակութեան մտքի, զգացմունքների և կարծիքների վրա: Հեղինակը սկսեց որոշ դիրք բռնել կեանքի մէջ և կազմել հասարակական ուժ:

Մեր երկրում ռուս տարրը անցեալ դարի սկզբում հանդէս եկաւ, իբրև մի զինւորական և վարչական ուժ, որ մտցնում էր կարգ և խաղաղութիւն մեր երկրում: Աւելի ուշ սկսեցին մեզ վրա ազդել ռուսաց գրողները և հեղինակները, որոնց ստեղծագործութիւնը որոշ հետքեր է թողել հայ գրականութեան վրա և ներգործական դեր կատարել մեր ինտելիգենցիայի կազմակերպութեան վրա:

Հեղինակներին յարգանք ցոյց տալը ապացոյց է այն բանի, որ հասարակութիւնը սկսում է ընդունել նրանց գրական դերը և կարող է քաջալերել գործողներին անշեղ առաջ տանելու իրանց գործը ապագայ յաղթանակների յոյսով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՄԱԽՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ
(Նամակ Շամախուց)

Փետրվարի 17-ին

Հազիւ 1872 թուի երկրաշարժի պատճառած աւերումները կարգի էին ընկել, բազմաթիւ նոր եւ չքեղ շինութիւններ էին կառուցվել, փողոցները մաքրվել էին փլատակներից, ցրված քարերի կոյտերից եւ առհասարակ քաղաքը քիչ-քիչ ծաղկում էր իր ներքին բարեկարգութիւններով, եւ ահա դժբաղդ ճակատագիրը, ուղիղ երեսուն տարուց յետոյ, նորից այնպէս աւերեց նրան, որ այսուհետեւ միայն բուերի բնակութեան տեղ պիտի համարել Շամախին: Ամենայաջող հանգամանքի մէջ 50—60 տարում հազիւ նորից կարգին քաղաք կարող է դառնալ:

Կատարված սոսկալի իրողութիւնը երազ է թւում մարդկանց: Անվերջ զաղթականութեան, մառախուղի եւ գիշերվայ խաւարի մէջ թաղված քաղաքի ընդհանուր տխուր տեսարանը միանգամայն յուսահատեցնում է մնացողներին: Կեանքը, մարդկանց սրտերը մեռած են: Ամբոխը այս դժբախտութիւնը իր մեղքին վերագրելուց դուրս, այլ կերպ բացատրել չը գիտէ բնութեան անողոք այս խաղը, թէ ինչպէս կարող էր երեկվայ կանգուն քաղաքը այսօր չը լինել: Չեն կարողանում իրանց հաշիւ տալ, թէ ինչպէս ամբողջ 25 հազար երեկվայ ուրախ ժողովուրդը կարող է միանգամից այսօր սգաւոր դառնալ: Բազմամարդ շուկան, փողոցները ու [illegible]ները, որտեղից այժմ արեան հոտ է փչում, իրանց գերեզմանային լռութեամբ ահ ու սարսափ են ազդում նայողի վրա: Երեկվայ իրանց սիրած, փայփայած տուն ու տեղը, որտեղ իրանք պատսպարվել, կեանք են անցրել, այսօր մարդկային սպանդանոց է երեւում ողորմելիներին. Նրանք ահ ու դողով հեռու են փախչում նրա դեռ չարունակվող սպառնալիքից, թէեւ այս բոլորի պատճառները պարզ են եւ բնական: Աղէտի ընդհանուր լինելը սփոփում է իւրաքանչիւրին առանձնապէս. Նրանք մեծ վիշտ եւ կորուստ կրեցին, բայց լաց չեն լինում. արտասուքը չորանում էր աչքերում 3—5 միակներ իրանց տան աւերակների միջից հանելիս. մոլորված, ապշած չեն զգում անակնկալ վիշտի մեծութիւնը նոր գտնվածի պէս:

Մարդկանց սրտերը դեռ չեն խաղաղվել. երկրաշարժը դեռ շարունակվում է ամենօրեայ 4—6 անգամվայ թոյլ եւ միջակ իր կրկնութիւններով, որոնց մեծ մասը գիշերով է պատահում: Վախեցած սրտերը կատուի ցատկումից անգամ լեղապատառ են դառնում: Ամսիս 3-ից այստեղ լաւ ձմեռ է սկսվել:

Ամեն բանից զրկված այս թշուառները այժմ շուարել մնացել են մի շարք իրանց համար անբացատրելի հարցերի առաջ, թէ ինչպէս պիտի կանօնաւորեն իրանց տնտեսութիւնը գատարկ ձեռքով: Իւրաքանչիւրը մտածում է՝ որտեղ պիտի ապրէ ինքը եւ քանի ժամանակ պիտի մնայ բաց երկնքի տակ, իսկ եթէ դէպի մի կողմ գնալու լինի՝ արդեօք պաշտպանութիւն կը գտնի՞ այնտեղ եւ ինչ կարող է անել, եթէ նա վաճառական կամ արհեստաւոր է, երբ նրա բոլոր ունեցածը հրդեհն ու երկրաշարժը լափեցին, փչացրին: Վերջապէս ո՞վ յանձնէ իր քայքայված տնտեսութեան եւ շինութեան մնացորդը եւ վերջապէս ինչպէս հեռանայ իր հայրենի երկրից, իր ծանօթ շրջանից եւ մտնենայ մի անծանօթ երկրի ու ոտքը դնէ նրա մութը դռնից ներս, որ գուցէ եւ մուրացկանութեան դուռն է, որի դառը պտուղը մինչեւ օրս շամախեցին եւ իր գաւառացին դեռ չեն ճաշակել:

Ահա այդ եւ ուրիշ խառնիխուռն բազմաթիւ մտքեր զբաղեցնում եւ դժուարութեան մէջ են դնում շատերին: Խօսում էին աւերված քաղաքը հիմնովին թողնելու եւ նոր տեղ խնդրելու մասին, որպէս զի չը ցրվեն: Բայց Կովկասի որ անկիւնն է մատաչափ ազատ, բացի մեծ անապատից: Հարցը լաւ ծանր ու թեթեւ անելուց յետոյ, ժողովրդի մեծամասնութիւնը՝ հայ թէ թուրք, թողին այդ միտքը եւ մի ընդհանուր խնդրագրով դիմեցին իշխան կառավարչապետին, որպէս զի վերջինս միջնորդէ, որ քաղաքացիներին պետութիւնը փող բաց թողնէ նոր շինութիւններ կառուցանելու, եւ այդ գումարը ժողովուրդը 15—20 տարվայ ընթացքում քիչ-քիչ յետ դարձնէ գանձարանին: Հաւանական է, որ յարգվի ժողովրդի այդ կենսական խնդիրը, որովհետեւ իշխանը ինքը վկայ եղաւ, որ մի ամբողջ քաղաք գլուխ դնելու տեղ չունէ:

Նորին պայծառափայլութիւնը այստեղ շրջելիս մէկ մէկ մտնում էր շատ վրանների. ներս էր նայում, ողջունում էր այնտեղ ապրողներին «Ալլա-սախլասըն» խաղաղացնող եւ մխիթարող խօսքերով: Մի տեղ ժողովրդի առաջ իշխան կառավարչապետը խօսեց այսպէս. «Աղէտը մեծ է, բայց որպէս Աստուծոյ կամքով կատարված գործ՝ պիտի դիմանանք եւ տանենք, իսկ այն օգնութիւնը, որ անվում է

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԱՐԵԼԻ Է ԱԶՆԻՒ ԼԻՆԵԼ

Հազիւ թէ գտնվի մի դասակարգ, որ այնքան յանդիմանութիւններ, թուք ու մուր կրած լինի, որքան առեւտրականների դասակարգը: Թէեւ խաբեբայութիւնը, խարդախութիւնը եւ առհասարակ հարստահարութիւնը՝ ընդարձակ մտքով՝ այդ դասակարգի մենօպոլիան չէ, բայց այդ չէ արդարացնում առեւտրականների դասակարգը. եւ ապրանքի միայն երեսը ցոյց տալը, մթնում—խանութի ետեւում առեւտուր անելը, գնելիս ու վաճառելիս տարբեր չափեր գործածելը եւ առհասարակ մթերքների խարդախումը՝ ընդարձակ մտքով՝ միշտ պարսաւելի գործողութիւններ կը համարվեն: Ցաւալին այն է, որ ինքը, առեւտրականների դասակարգը, խաբելու մէջ է տեսնում իր աջողութիւնը. «не надуешь—не продашь» առածը այն թուքն է, որ հին սիստեմը չպրտում է ազնւութեան, ուղղակութեան երեսին:

Բնականաբար՝ ոչ պետութիւնները եւ ոչ էլ համայնքները չէին կարող հաշտ աչքով նայել այդ չարիքի վրա, ուստի եւ հասկանալի է այն օրէնքների եւ պատիժների գոյութիւնը, որոնք սահմանված են խարդախութիւնների դէմ: Միւս կողմից այն էլ պարզ է, որ ինչքան էլ սրատես լինի հսկող աչքը՝ նա շատ փոքր է մի այնպիսի հօրիզօն ընդգրկելու, որպիսին առեւտրականների տեսանելի եւ անտեսանելի աշխարհներն են: Եւ եւրոպական առեւտուրն այս բոպէիս կանօնաւոր, մարդավայել ուղղութիւն է սկսել ստանալ ոչ այնքան րէգլամենտացիայի շնորհիւ, որքան նոր սիստեմի այն պիօներների ջանքով, որոնք համարձակութիւն ունեցան գործով ցոյց տալու, որ խաբեբայութեան ճահճից այն կողմը Աւետեաց երկիր կայ, որտեղ կաթ եւ մեղր է բղխում:

Պարիզում շարժումն սկսվեց Բոնմէրշի խանութից 1840 թւին, երբ առեւտուրն այդ քաղաքում ամենակեղտոտ միջոցներով էր կատարվում. խաբում էին գլխաւորապէս քաշի մէջ՝ ծառաների աչքերը sou pour livre, ans de panier կլասիկական հռչակ ստացած եւ մինչեւ այժմս էլ գոյութիւն ունեցող նուէրներով փակելով: Բոնմէրշը վճռեց չիտակ լինել քաշի մէջ եւ քիչ օգուտով վաճառել: Յեղափոխութեան կատարեալ անելը վիճակվեց Պոտէնին, որ վերոյիշեալ երկու տարրին—չիտակութեանը եւ էժանութեանը կցեց լաւ բառը, որ Բոնմէրշը զանց էր առել՝ լաւ ապրանքի ճաշակը չունենալով, ինչպէս նրա գործակատարներից մէկն էր ասում:

«Նախ լաւ, ապա էժան»,—այս էր Պոտէնի դեվիզը:

Այս հարցի լուծումը, սակայն, այնքան էլ հեշտ չէր, մանաւանդ երբ առեւտրականը շրջապատված է այնպիսի մրցակիցներով, որոնց միակ ցանկութիւնը հեշտ հարստանալը, թալանն է: Ամեն մարդու համար ուրեմն առեղծվում է մի խիստ կրիտիկական դրութիւն, երբ նա շատ անգամ ստիպված է իսկական ապրանքը խարդախածից էլ էժան վաճառելու: Պոտէն այդ հարցի լուծումը գտաւ. «Ես քաղցած կը մնամ». ու մինչեւ իր մահը ձեռքին միլիոններ խաղացնելով էլ՝ նա դեղի կեանքից օտար մնաց: Երբ 1870 թւին, պատմում է դ'Ավընէլ, որից մենք ներկայ տեղեկութիւնները քաղում ենք, գերմանացիները գալիս էին Պարիզը պաշարելու, մի քանի վաճառականներ, որոնք վճռել էին հանգամանքից օգուտ քաղել եւ ապրանքների գները բարձրացնել՝ Պոտէնին առաջարկեցին գործից յետ քաշվել՝ ստանալով իր ապրանքների արժողութեան կրկնապատիկը մանրուքի գնով,—Պոտէն ոչ միայն մերժեց այդ հինգ միլիոնաչափ նուէրը, այլ որպէս զի իր խանութից բաց թողած ապրանքները ուղղակի սպառողների ձեռքն անցնեն՝ հսկողութիւն սահմանեց:

Հազուագիւտ մի տիպ էր այդ մարդը, որ վաստակած մեծ կարողութիւն ձեռք բերելու տենչով՝ այդ կարողութեամբ վախենում էր մօտենալ, երբ բանը գալիս էր իր անձնական կարիքներին: Միակ բանը, որ նրան մխիթարում էր, այդ իր խանութի հետզհետէ լայն ծաւալ ստանալն էր: Սրտխստ էր նա. եւ օր ու գիշեր նրա մտածմունքի առարկան իր «գործն» էր, այդ հրաշալի մեքենան, այդ խանութը, որ տալիս է էժան եւ լաւ ապրանք, որ մեր իդէալի—ձրիի եւ լաւի ուղին է: Ցանդուղն էր այդ մարդը. ու երբ նրան մերձաւորները յիշեցնում էին, թէ իզուր տեղը նա մի քանի ապրանքներ վնասով է բաց թողնում, նա սովորական զօրավարի վստահութեամբ կրկնում էր. «թողէք, թողէք, ինձ յաղթութիւնն է հետաքրքրում. սպանվածների հաշուելու ժամանակը չէ»:

Զնչին հողագործի որդի էր. հայրը շատ էր ուզում, որ որդին նօտար լինի ապագայում, բայց սա առանձին սէր ունենալով դէպի մանրավաճառի առեւտուրը, թողեց իր պատրօնին եւ 1844 թւին, երբ արդէն 24 տարեկան էր, Պարիզ եկաւ: Ոչ ոք չէր ուզում նրան վարձով խանութ տալ, որովհետեւ նա շատ պստլիկ էր ու հաւատ չէր ներշնչում: Վերջապէս Գրավիէ փողոցում մի խանութ տուին նրան: Քիչ ժամանակից յետոյ կինը տասը հազար ֆրանկ օժիտ բերեց, մի տասը հազար էլ ինքն ունէր: Քսան հազարաչափ ֆրանկ (7,500 ռուբլի) դրամագլուխը ի հարկէ շատ քիչ էր նրա նախագծի համար, բայց նա չէր յուսահատվում, ամեն կերպ աշխատելով խուսափել միջնորդներից, անձնական ծախսերը կրճատել եւ ապրանքը այսպիսով բաց թողնել համարեա առքի գնով: 1850 թ. նա Բոնմէրշի խանութը գնեց, որովհետեւ այս վերջինը տեղափոխվել էր ուրիշ կողմեր, եւ հէնց առաջին տարին օրական առեւտուրը 3000 ֆրանկի (1125 ռ.) հասցրեց:

Էժան եւ լաւ: Այս միտքը մտել էր նրա գլխի մէջ. ու նա յանդգնութիւն ունեցաւ միացնելու իր անձի մէջ, գործարանատիրոջը, քիմիկոսին եւ վաճառականին: Այս խնդիրը լուծելով՝ նա հասարակութեանը նուիրում էր այս երեք անձնաւորութիւններից երկուսի անձնական ծախսերը: «Որպէս զի մանրավաճառը հաւաստի լինի իր անթիւ մթերքների բաղադրութիւնների անվնասակարութեան մէջ, նա պիտի խոհարար, քիմիկոս լինի»: Նրա ջանքերը հետզհետէ պտուղներ էին բերում, եւ 1859 թւին նա բաց արեց Պարիզում իր խանութի բաժանմունքը եւ Վիլլէտում (Villette) իր գործարանը: 1871 թւին Պոտէնը, յանկարծամահ լինելով, իր ահագին կարողութիւնը թողեց իր երեք փեսաներին՝ իր նախկին գործակատարներին եւ երկու որդիներին: Այս հինգ անձնաւորութիւններն են, որոնք մինչեւ օրս մեծ աջողութեամբ կառավարում են այդ մեքենան, որ արդէն բաց է թողնում 50 միլիոն ֆրանկի—մօտ 19 միլիոն ռուբլու—էժան եւ լաւ ապրանք:

Բայց եթէ ի նկատի առնենք, որ Ֆրանսիան տարեկան սպառում է քսան եւ չորս միլիարդ ու կէս ֆրանկի մանրավաճառային ապրանքներ, վերոյիշեալ 50 միլիոնը՝ ըստ երեւոյթին բաւականութիւն է տալիս միայն ազգաբնակութեան համարեա մի հազարերորդ մասին. ուստի եւ շատ քչերն են օգտվում էժան եւ լաւ ապրանքով: Բայց այդպէս չէ: Պոտէնի եւ իր հետեւողների ֆիրմաների բարերար ազդեցութիւնը ընդհանուր է, որովհետեւ միւս վաճառականներն էլ գոյութիւն ունենալու համար՝ ստիպված են էժանացնելու ու լաւացնելու ապրանքները. ու շնորհիւ ճանապարհների հաղորդակցութեան հեշտութեան՝ այդ բարերար ազդեցութիւնը տարածվում է ոչ միայն մայր երկրում, այլ եւ կօլօնիաներում...

Գ. Տէր-Ղեւոնդեան

ձեզ, աղէտի հետ համեմատած չնչին է եւ դա անվում է, որպէս զի ցրտում սոված չը մնաք։ Ձեր վիճակը վիշտ է պատճառում ինչպէս Ռուսաստանի մեծ Ինքնակալին, նոյնպէս եւ ինձ. աշխատեցէք ինքներդ էլ օգնել ձեզ»։ Յետոյ ուղեւորվեց վրանների մէջ ապրող զօրքին նայելու. ապա անցաւ Թիւրքաց Թաղը նայելու։ Մինչեւ այն, իշխանը նայել էր ռուսաց եկեղեցին, որի գմբէթը փլվել է եւ պատերը վնասվել, գանձարանը, քաղաքային ուսումնարանը, զինւորական եկեղեցին, զօրանոցը եւ այլն։

Բազարում սկսել են փայտեայ ժամանակաւոր խանութներ շինել իւրաքանչիւրը իր համար եւ ժողովել այնտեղ ձեռք եկած զանազան ապրանք, այնպէս որ այնտեղ սկսում է քիչ-քիչ շարժում առաջանալ։

Քաղաքի ընդհանուր վնասը կարելի է համարձակ որոշել մինչեւ 20 միլիօն րուբլի, որից անշարժ կայքի վնասը (ոչ քաղաքային գնահատութեամբ) հաշւում է մօտ 8 միլիօն րուբլի, փչացած, այրված, գողացված ապրանքի եւ տնային իրեղէնների վնասն էլ մինչեւ 12 միլիօն րուբլի։ Միայն մի վաճառական, որին քաղաքացիք լաւ են ճանաչում, կէս միլիօնից աւելի կորուստ ունեցաւ։

Սմբատ Սարգիսբէգեան

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Զարգեարան գիւղից (Շամախու գաւառ) մեզ գրում են. «Յունվարի 31-ին, ժամը 1-ին, երկրաշարժը մեր գիւղում ահա ինչեր արաւ. ամբողջ գիւղում, որ բաղկացած է մինչեւ 200 տներից, այժմ հազիւ թէ ճարվի մի այնպիսի տուն, որի տակը ապրել կարելի լինի։ Տների մեծ մասը բոլորովին փլատակված, իսկ մնացածները սաստիկ ճեղքված են եւ այդ պատճառով էլ տների մէջ չեն ապրում շատերը, այլ դուրսը վրանների մէջ են ապրում կապերտներով կամ ուրիշ վերմակներով ծածկված։ Բարեբաղդաբար երկրաշարժ պատահած օրը շատ պայծառ օր էր, շատ ընտանիքների երեխաները դուրսն էին խաղում. նոյնպէս տնային կենդանիներն էլ բոլորը դաշտն էին դուրս տարած։ Երկրաշարժի ժամանակ մեր գիւղից քիչ հեռաւորութեան վրա գտնվող «Ակնը» անունով աղբիւրը, որի ջրից երեք ջրաղաց են բանում, մօտաւորապէս 5 րօպէաչափ բոլորովին կտրվել է եւ յետոյ էլի սկսել է բղխել, բայց շատ պղտոր։ Իսկ գիւղի արեւելեան կողմում գտնվող սարը բաւական մեծ ձայնով թնդաց եւ յետոյ մեծ քանակութեամբ քար եւ հող թափվեց ներքին ձորը։ Մեր գիւղից մօտիկ Թրքաբնակ Բասխալ կամ թէ Թրրջան գիւղերի տներն էլ նոյնպէս վնասված են մեծ չափով։ Ժողովրդի մեծ մասը դուրսն է ապրում ցուրտի կամ անձրեւի, ձիւնի տակ. Բասխալ գիւղում մարդկային զոհեր էլ եղել են։ Մեծ յուսով ժողովուրդը սպասում է, որ քննիչ կը գայ այդ պատահած դէպքերին նայելու։ Այժմ մեծ կարիք ունի ժողովուրդը առաջինը վրանների, իսկ երկրորդը վառելափայտի, որովհետեւ փայտ արգելված է բերել այստեղի անտառներից»։

Ռուսաց Կայսերական աշխարհագրական ընկերութիւնը, «Курьеръ» լրագրի ասելով, մի քանի անձերից բաղկացած մասնաժողով է ուղարկում Շամախի՝ քննելու վերջին երկրաշարժի պատճառները եւ ուսումնասիրելու տեղական հրաբուխները։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնն էս նոյն տեղն է ուղարկում մասնագէտներ որոշելու այն տեղերը, որոնք վտանգաւոր են ժողովրդի բնակութեան համար։

Ինչպէս երեւում է Երեւանից մեզ ուղարկված հաշւից, քաղաքագլուխ Իս. Աղամալեան յօգուտ Շամախու երկրաշարժից վնասվածների ժողովել է այնտեղ զանազան անձերից 1,100 րուբլի եւ փետրվարի 8-ին հեռագրով, պետական բանկի Երեւանեան բաժանմունքի միջոցով, փոխադրել է այդ գումարը Բագուի պ. Նահանգապետին։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ՇԱՄԱԽՈՒՄ

(Նամակ Բագուից)

V

Բագուի մասնաւոր կոմիտէտի գործունէութիւնը բոլորովին սահմանափակվեց։ Նա այժմ ժողովարարութիւն անողի դեր է կատարում։ Այժմ նա անուանվում է Բագուի մասնաւոր բարեգործական կոմիտէտ երկրաշարժից վնասվածներին օգնելու համար։

Ինչպէս անցեալ անգամ հաղորդել էի, նա այլ եւս Շամախուց տեղեկութիւններ չէ ստանում։ Սակայն մասնաւոր տեղեկութիւններից երեւում է, որ գիւղերում օգնութեան գործը համարեա թէ չէ կազմակերպված, մինչդեռ մարդիկ հանգամանքների դժբաղդ բերմունքով բաց օդի տակ են մնացել, քաղցած եւ մերկ։ Խեղճերը բարձրաձայն աղաղակում են եւ օգնութիւն խնդրում։ Կոմիտէտի ուղարկած փողերից գիւղերում շատ չնչին մասն են բաժանել։ Մասնաւոր կոմիտէտը այդ հանգամանքը ի նկատի առնելով, որոշեց 25,000 րուբլի ուղարկել Շամախու գաւառական կոմիտէտին եւ խնդրել բաժանել այդ գումարը թէ քաղաքացիների եւ թէ գիւղացիների մէջ, աչքի առաջ ունենալով թէ որտեղ է կարիքը մեծ եւ անյետաձգելի։

Հաղորդել էինք, որ բազմաթիւ ընտանիքներ արդէն գաղթել են Բագու եւ մի քանի րուբլիներ տալով անկարելի է նրանց ցաւը դարմանել. կոմիտէտը որոշեց կազմել մի մասնաժողով իր անդամներից, որի մէջ մտան պ.պ. Սամսոն Ցարութիւնեան, Ասլան բէկ Խաչանով, Ալի Մարդան բէկ Թոփչիբաշեվ եւ Իսմայել բէկ Սաֆարալիեվ, որոնց պարտականութիւնն է Շամախուց եկած աղքատ ընտանիքները ցուցակագրել, տեղաւորել եւ առայժմ օգնութեան հասնել։ Առաջին ամսի համար որոշված է տալ 10,000 ր. այդ նպատակով։

Այդ բոլորը, ի հարկէ, ժամանակաւոր միջոցներ են նրանց ամենակարեւոր պահանջներին լրութիւն տալու։ Միթէ այդ կարող է շարունակվել երկար ժամանակ։ Մենք անցեալ անգամ էլ շեշտել էինք, որ մարդիկ սովոր են աշխատելու եւ ոչ ձրիակերութեամբ պարապելու։ Հարկաւոր է ճանապարհներ որոնել, որ այդ դժբաղդացած մարդկանց միջոց տրվի նորից իրանց աշխատանքով ապրելու։ Այդ հարցը բաւական լուրջ հարց է եւ արժանի ուշադրութեան։ Ցանկալի է որ ձեռնհաս մարդիկ յայտնէին իրանց կարծիքները, թէ ինչպէս կարելի է լուծել այդ հարցը։

Ֆ. Մարդանեան

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարեգործութեան եղանակի մասին շատ են գրել եւ երեւի դեռ շատ էլ գրելու են՝ մինչեւ կը կարողանան գտնել մի միջոց նպատակայարմար կերպով օգնելու,—օգտվողին չը սովորեցնելու ձրիակերութեան եւ կամ նպաստ ստանալու նուաստացման գնով։

Մեր հասարակական բարեգործութեան օրգանը ներկայումս միակ Թիֆլիսի հայոց բարեգործական ընկերութիւնն է համարվում, որտեղ վարչութեան իւրաքանչիւր նիստերին այնպիսի մեծ բազմութիւն է հաւաքվում, որ անհնար է իւրաքանչիւրին բաւարարութիւն տալ. վարչութիւնը, որպէս զի ազատ լինի հանգիստ եւ կանոնաւոր պարապելու, նոյն իսկ փոխել է նիստի օրերը։

Շատ բնական է, որ այդ խնդրատուներից շատերը իսկապէս կարօտեալներ են, բայց կան եւ շատ շատերը, որոնք օգնութիւն խնդրելը արհեստ դարձնելով, իրանց աներեսութեամբ մի քանի տեղերից նպաստներ ստանալով՝ ապրում են ծուլութեան եւ անգործութեան մէջ առանց մեծ նեղութեան։ Եւ որովհետեւ մեր բարեգործական ընկերութեան միջոցները շատ սահմանափակ են, շատ կարեւոր է որ եղած կօպէկներն էլ այնպէս գործադրվեն, որ աւելորդ չը կորչեն։

Սովորաբար ընկերութիւնը օգնում է իրան դիմողներին, բայց մեզանից ո՞վ չը գիտէ, որ կան այնպիսի տառապեալներ, որոնք օրերով քաղցած նստած՝ չեն վստահանում օգնութիւն խնդրելու։ Նրանք չեն դիմի, նրանք ամաչում են—եւ ահա այդպիսիներին պէտք է ընկերութիւնը որոնէ, գտնէ եւ օգնութեան հասնէ։ Այդպիսիները ընդունակ են նոյն իսկ ինքնասպանութեան դիմելու սովից ազատվելու համար։

Շատերից մի օրինակ, որը պատահմամբ իմացանք այս քանի օրերը։ Ընտանիքի հայրը վախճանվելով, թողնում է այրիին երկու որբերով։ Այրին ամբողջ երկու տարի կարողանում է պահել ընտանիքը՝ աշխատելով մի գործարանում. ապրելիս են եղել մի սենեակում ամսական 2 ր. վճարով, որի կէսը տալիս է եղել միասին ապրող մի ուրիշ կին։ Փակվում է գործարանը։ Այրին զրկվում է ապրուստի միակ միջոցից եւ ահա վերջին ամիսները տանջվում է սոսկալի նեղութեան մէջ, յաճախ է պատահել սոված մնալ օրերով, նոյն իսկ ամբողջ 3 օր.—աղքատութիւն բառիս մեծածաւալ նշանակութեամբ։ Ստիպված դիմում է հեռու եւ մօտիկ բարեկամներին, որոնցից մի քանիսը երես են դարձնում, իսկ մի քանիսին այրին է ամաչում ստէպ ստէպ դիմելու։ Ասել աւելորդ է, որ գործելու հոգով պատրաստ է—ապացոյց երկու տարվայ պատւով ապրուստը։

Այսպիսի դէպքեր, եթէ որոնենք, շատ կը գտնենք։

Չենք ուզում խեղճերին որոնելը բարեգործական ընկերութեան վարչութեան իբրեւ պարտաւորութիւն նկատել, որովհետեւ այժմեան դրութեամբ էլ նպաստ բաժանող անդամները սաստիկ ծանրաբեռնված են, միայն կարելի է վերեւ յիշած դէպքերի օգնութիւնը կազմակերպել, մասնակցութեան հրաւիրելով ընկերութեան իւրաքանչիւր անդամին, որով նրանք կենդանի կերպով կապված կը լինեն ընկերութեան հետ։

Այժմ գանք միջոցներ աւելացնելու խնդրին։

Մեր մեծատուները իրանց անձնական գործերի համար համարեա իւրաքանչիւրը ունեն հաւատարմատարներ, նրանք հակառակ չեն օգնութեան հասնելու, բայց ժամանակ եւ յարմարութիւն չունենալով, յաճախ մերժում են օգնելու։ Ահա այդպիսիների հետ կարելի էր ընկերութեան կողմից բանակցութեան մէջ մտնել խեղճերին օգնելու գործում հաւատարմատար հանդիսանալու՝ այն պայմանով, որ տարեկան որոշ գումար վճարելով, նրանք առանց քաշվելու իրանց դիմող խեղճերին՝ կարողանան ուղղել բարեգործական ընկերութեան գրասենեակը, իսկ վերջինս դրանց օգնէ նուէրի համեմատ։ Այս եղանակը, եթէ չենք սխալվում, գործադրվում է նաեւ Գերմանիայում։

Իսկ ինչ ասենք մեր միջին դասակարգի եւ ինտէլիգէնտների հասցէին... Ամաչում ենք արձանագրել, որ ամբողջ Թիֆլիսում 1901 թուին չեն գտնվել 100 մարդ, որ ցանկանային տարեկան 6 րուբլու բարեգործութիւն անել։

Ամօթ է, պարոններ, ամօթ։

Անյուշ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—Թիֆլիսում. Մի տիկնոջից—25 րուբլի։

Ասխաբադից՝ 70 րուբլի, որ նուիրել են հետեւեալ անձնաւորութիւնները. Յ. Ազիզեան—15 ր., Ս. Զալեան—10 ր., Տ. Մաղաւուզեան, Ն. Միքայէլեան, Հ. Արզումանեան, Հ. Արզումանեան, Դ. Առուշանեան, Մաշադի Աբաս Աբդուլաեվ—5-ական ր., Կ. Ալլահվէրդեան, Ա. Առստամեան-Այուսեան—3-ական ր., Ս. Խեբունեան, Խ. Ցովսէփեան—2-ական ր., Լ. Ըէադոր, Ա. Կարցանով, Ա. Օրդուեան, Կ. Սեմէօնով, Վ. Աթաեան, Ի. Եանուլով, Ն. Տէր-Սահակեան—1-ական ր., Ե. Սաուրով, Ա. Մաչուբեան, Վէնկիրօվսկի, Կօղին—50-ական կ., Անյայտ ոմն—20 կ., Թափառական—1 ր.։

Դորպատից—20 ր. 50 կ., որ պ. Բ. Օհանջանեան հաւաքել է այնտեղ գտնվող հայերի շրջանում։

Ախալքալաքից—6 ր. 69 կ., որ ժողովել է պ. Միսակ Մատիկեան մի քանի երիտասարդներից։

Մայկօպից—3 ր., որ ուղարկել է պ. Գ. Տէր-Օհանեան։

Ալէքսանդրիայից—3 ր., որ ուղարկել է Ս. Շահունեան։

Ընդամենը 128 ր. 19 կ., իսկ նախկին ստացվածների հետ միասին 1198 ր. 5 կ.։

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչպէս միշտ, այս տարի էլ օպերային թատրօնը հասարակութիւնը սկսեց յաճախել աւելի մեծ բազմութեամբ տօներից յետոյ։ Սեզօնի այդ ժամանակին թէ հասարակութիւնը աւելի տրամադրված է լինում երաժշտութիւն եւ օպերա սելու եւ թէ արքունական թատրօնի վարչութիւնը նոր ույժեր է հրաւիրում, աւելի ընտիր եւ հետաքրքիր ներկայացումներ է տալիս դէբիւտանտների եւ գաստրօլէօրների մասնակցութեամբ։ Այս վերջիններից է մեզ մօտ հիւր գտնվող իտալացի տենօր-դրամատիկ Պիէտրօ Ֆէրրարի։

Պիէտրօ Ֆէրրարի հրաւիրված էր երեք ներկայացման, բայց նա դեռ այստեղ է եւ բեմ է դուրս եկել եօթը անգամ։ Հասարակութիւնը գնահատեց նրա ձայնը եւ բստ արժանոյն ծափահարում է նրան միշտ։ Ձայնն եմ ասում, որովհետեւ խաղն այնքան էլ գրաւիչ չէ. իտալացիները դրան այնքան էլ չեն հետեւում, նրանք ասում են, որ օպերային դերասանի համար հարկաւոր է ձայն եւ ձայն։

Պիէտրօ Ֆէրրարի իսկ իտալացու պահանջած օպերային դերասան է. նրա խաղը միատեսակ է, մինչեւ անգամ կարելի է ասել՝ անձն միօրինակ, նա ամեն տեղ եւ ամեն դերի նոյն Ֆէրրարին է, բայց ձայնը ունի շատ յատկութիւններ եւ համեմատական առաւե թիւններ։ Նրա յատկութիւններից գլխա այն է, որ նա հիանալի մեցցօ վօչէ այն է՝ կէս ձայն, կամ կէս ուժեղ երգելո նորհքը, իսկ առաւելութիւններից, որ նա գում է եւ իբրեւ դրամատիքական տենօ իբրեւ լիրիքական տենօր, որ շատերին չէ ջողվում։

Նրա ձայնը զօրեղ եւ մետալահնչիւն, պայ տենօր է, ֆիստուրան—լայն եւ առողջ մուածքի չնչառութեամբ լի, դիկցիան—որո պարզ։ Ինչ վերաբերում է ռեգիստրներին, րանք երեքն էլ կարգին մշակված են եւ տեսակ զօրեղ, եթէ չը հաշւենք ներքեւ երկու նօտաները։ Շկօլան զուտ իտալակա Այս բոլորը երեւաց Ֆէրրարիի՝ Դօն-Խ Մանրիկօ, Վասկօ-դէ Գամա, Րաուլ եւ Րադ դերերից։

Բիզէի «Կարմէն» օպերայում Ֆէրրարի— Խօզէ ցոյց տուեց իր երգելու ձեւի լիրիք գեղեցկութիւնը, մանաւանդ Կարմէն-Գուշչի հետ երգած դուէտներում, իսկ վերջին գ ղութեան մէջ իր կրակոտ տէմպերամէնտը

Վերդիի «Տրովատօր» օպերայում Մանր դերի նոյնպէս լիրիկական կողմը աչքի էր նում իր մօր Ազուչենա-Պօպօվայի հետ ժամանակ։ Այս ներկայացմանը նրա ձայնը կարութեան պատճառով, թոյլ էր։

Մէյերբէրի «Աֆրիկուհի» օպերայում Վա դէ-Գամա դերի մէջ նրա բոլոր երգած ները մաքուր եւ գեղեցիկ էին, իսկ Աֆրի հու հետ կատարած դուէտները—հիանալի

Բայց Ֆէրրարիի դերերից ամենից բա պէտք է համարել Մէյերբէրի «Հուգենօ օպէրայի Րաուլի դերը, որի մէջ արտիստը է տալիս եւ լիրիզմ, եւ դրամատիզմ, եւ պէրամենտ, որը վերջին գործողութեան Վալենտինայի հետ երգած հուշակաւոր դ տում, իր ամբողջ ույժով արտայայտվեց։

Այս օպերայում Վալենտինայի դերը կա րում էր դրամատիկական սօպրանօ Շուլգի

Շուլգինա կատարում է իր դէբիւտներ րոնց համար նա հրաւիրված է թատրօնի չութեան կողմից։ Նա ունի զօրեղ, մ եւ շատ դուրեկան ձայն։

Չը նայելով որ դեռ նոր է բեմ դուրս գ այնու ամենայնիւ Շուլգինա ունեցաւ ա աջողութիւն, որ դիրեկցիան մեծ ուշադրութ դարձնում նրա վրա։ Հասարակութիւնն էլ պայման հաւանում է արտիստուհու ձայն երգելու ձեւը։ Երեւի դեռ շատ առիթ կու նանք նրան լսելու։

Նոր օպերաներից Դելիբի «Լակմէ» օպե է, որ գրաւել է ընդհանուրի ուշադրութ իր դեկորացիաներով, պատկերներով, բովան կութեամբ եւ երաժշտութեամբ։ Նիւթը առն ված է հնդկացիների կեանքից։ Գործող անձ անգլիացիներն են եւ հնդկացիները, ուստի եր շտութիւնն էլ պէտք է կրէր եւ եւրոպ եւ արեւելեան բնաւորութիւն։ Պիէսայի եւ պական երաժշտութիւնը շատ գեղեցիկ է չում, բայց արեւելեանը, կարելի է ասել, բոլորովին անաջող է։ Այս օպերայում փա է սկզբից մինչեւ վերջը սօպրանօ Բրօն իր դուրեկան ձայնի կօլօրատուր երգեց թեամբ։

Կարա-Մուրզա

ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԸ

(Նամակ Գանձակից)

Բարեկենդանեան սովորական այլանդակ թիւնները այժմ մեզ մօտ իրանց զարգաց գագաթնակէտին են հասել։ Այլանդակութի ներ ասելով չը պէտք է հասկանալ զինեմո վատահամբաւ հիւրանոցների ու այլ սառ կարգ զեղխավայրերի կոպիտ, զգայնական նասնական զուարճութիւնները, որոնք մեզ ծաղկում են տարվայ բոլոր ժամանակներին որոնց համար միջոցներ միշտ գտնվում են ունեւորի եւ թէ չունեւորի գրպանում։

Բարեկենդանեան այլանդակութիւնները լորովին այլ տեսակի են. իրանց արտաքի նով պատուչաճ են, լուրջ, նոյն իսկ համեստ նուիրական, իսկ ներքուստ լկտի են, կեղ անամօթ, միանգամայն քստմնելի։ Բարեկ դանեան շաբաթները մեզ մօտ «ապրանք նա դելու» սէզօն են։ «Ապրանք նաղդել» բառ մի խորիմաստ բազմախնեան դարձուածք Դարձուածքը նշանակում է գնողի աչքերին փչել, խիղճ ու պատիւ ոտի տակ տալ երդվել, առանց կարմրելու կրել թուք ու

եւ վերջ ի վերջոյ ապրանքը, յաճախ փթթած ու անպէտք, կանխիկ գնողի չնչքին փաթաթել։ Այդ գործը հեշտերից չէ. նա պահանջում է մեծ հմտութիւն ու ճարպիկութիւն։ Այդ գործում գլուխ հանելու համար պէտք է «ժուլիկութեան մաչտոցը» անհամեմատ աւելի լաւ իմանալ ու հասկանալ, քան մեր տէրտէրները «Հաստատմքը», պէտք է ստորին կրթութիւնը ստացած լինել «Շէյթան-բազարում», միջնակարգը «Թիւ-բազազխանայում», իսկ բարձրագոյնը «Թիւնուն» (մութ շարքերում), որտեղից ստացած դիպլօմը նախկին «դուքնի բիջին» հերոսացնում է մեր նիւթապաշտ հասարակութեան մէջ, դարձնում է նրան մի տեսակ ճնաչխարհիկ դիւցազն, բանում է նրա առաջ բոլոր դըռները, բերում է նրան սէր, գուրգուրանք, դարձնում է նրան տէր սրտերի ու մտքերի...

Բարեկենդանեան շաբաթների «ապրանք նաղըլը» նշանակում է մեզ մօտ... աղջիկ մարդուտալը, որը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ, շատ ու շատ հազուագիւտ բացառութեամբ, ամենակոպիտ առեւտուր։

Հայ կինը, դարեր շարունակ գտնվելով «փարդի» (վարագոյրի) ետեւում թաղնված, խարխափելով սախական խեղդող խաւարում, կրելով իր ուսերի վրա ստրկական ծանր լուծը, համարեա միշտ «ապրանքի» դեր է խաղացել տղամարդի համար եւ այժմս էլ, 20-րդ դարի չէմքում, նա շարունակում է այդ անպատուաբեր ստոր դերը խաղալ։ Այժմս էլ սովորական է լսել հայի բերանից այսպիսի խօսքեր. «Նա իմ ապրանքն ա, ես եմ միայն նրա տէրը, ոչ ոք իրաւունք չունի նրան մօտենալ»։ Այդ խօսքերը նշանակում են. «Նա իմ հարմնացուն է, իմ կինն է»։ Միայն մեզանում կարելի է լսել՝ «օրէսեռ դու իմ ապրանքն ես», մի կլասիքական դարձուածք, որով դիմում է հայ օրիորդին նշանի մատանին նրա մատը դնելիս նրա ողջ կեանքի մշտական, անանջատ ընկերը, որը իրան նրան ոչ թէ ը ն կ ե ր է համարում, այլ տ է ր, հրամանատար, իսկ նրան սոսկ ապրանք, մի տեսակ բազազխանեան ապրանք, որը գնել է հագնելու, օգտվելու, մաշելու ու անպէտքացած դէպքում դէն շպրտելու համար։

Ցաւալին այն է, որ կրթութիւնը նոյն իսկ չէ ազատում հայ կնոջ «ապրանք» լինելուց։ Մեզանում եթէ աղջկան կրթութիւն են տալիս, աչքի առաջ ունեն ոչ թէ նրան կրթել, դաստիարակել իբրեւ մ ա ր դ, հասարակութեան պիտանի անդամ դարձնել ու օրինակելի մայր-դաստիարակչուհի իր ապագայ զաւակների համար, այլ այն գլխաւորապէս, բուրժուա շրջանում նոյն իսկ բացառապէս, որ նրան «հեշտ ու լաւ տեղաւորեն», որը նշանակում է՝ նրան լաւ գնով ծախեն որ եւ է փողի տոպրակի վրա, նրա միջոցով ընկած գործերը դրստեն, պապական կամ հայրական պարտքերը տան, տունն ու այգին «զալօգից» թափեն ու «ձեռաց փող» պէտք եկած դէպքում հեշտութեամբ գտնեն։ Երբ «կրթված», դաշնամուրի վրա նուագող, ինչպէս իր «արչինական» կամ «րէգիստրատորական» արիստոկրատիզմի իր մայրենի լեզուն արհամարհող կամ ամենալաւ դէպքում նրան «փալասով բռնող» հայ աղջիկը տեսնում է իրան իր երանելի իդէալի, փողի բազմամեղ տոպրակի առաջը կանգնած, սիրտ, սէր, բարոյական կապ, գաղափարակցութիւն ու այլ այդպիսի «ափեղցփեղ» բաները դէն է շպրտում այնպիսի արհամարհանքով, ինչպէս սովոր է շպրտել իր հին կօշիկները կամ մօդայից դուրս եկած գլխարկը... Այդ գեղեցիկ խօսքերը նրան հարկաւոր էին այն ժամանակ, երբ պէտք էր կարիերա սարքել, իրան կրթված, ինտելիգէնտ ցոյց տալ, սալօններում փայլել, աջ ու ձախ մարդկանց աչքերին թոզ փչել, իր ակցիաների գինը բարձրացնել ու հնարաւորութեան չափ «լաւ տեղաւորվել», այսինքն լաւ գնով ծախվել...

«Ապրանքի» դեր խաղացող հայ աղջիկը, իբրեւ ապրանք, ունի իր զանազան տեսակները կամ, չէյթան-բազարեան ժարգօնով ասած, «սօրթերը»։ Կան առաջին, երկրորդ, երրորդ եւ այլն «սօրթեր»։ Իւրաքանչիւրը իր դիրքի, կըրթութեան ու մարմնական գեղեցկութեան (հոգեկան գեղեցկութեան մասին մի հարցրէք, այդպիսիների մէջ նա չը կայ) համեմատ իր գինն ունի։ Վերջին «սօրթերը» սպառվում են տեղը, իսկ առաջինները դուրս են արտահանվում։ Երբ Բագւում գործերը լաւ էին, այդ «ապրանքի» առաջի «սօրթը» գլխաւորապէս արտահանվում էր այնտեղ, իբրեւ մի սոսկ կենսական մթերք։ Բագուի ու ճարպազգեստ բագուցիների անունները լսելիս ոգեւորվում, խուզվում, այլայլվում, հալ ու մաշ էին լինում ու դաղվում բագում «քնքոյշ, սիրածարաւ» սրտեր։ Բագուն մի կախարդական աշխարհ էր իր ակցիօնէրական հերոսներով ու մի քանի օրվայ ընթացքում հարստացող նաւթագող կախարդներով. նա մի աքանչելի եդեմ էր, ուր երջանկութիւնը նաւթի ֆօնտանների հետ բըղխում էր անդունդից վեր միշտ անվերջ ու անսպառ... Այժմս Բագուի վարկն ընկել է. նա էլ չէ յուզում սրտեր, չէ կաչկանդում մտքեր. այնտեղ կրիզիս է. համեղ պատառներ այնտեղ սակաւ են գտնվում, եւ այդ պատճառով «կենդանի ապրանքի» առաջին «սօրթերը» արտահանվում են ուրիշ աւելի բարեկեցիկ քաղաքներ։

Ստ. Տէր-Աւետիքեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, երեքշաբթի, փետրվարի 19-ին, առաւօտեան ժամի 10-ին, ամենայն հայոց Կաթողիկոսը այցելեց Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գօլիցինին։ Վեհափառի հետեւորդներն էին Կորիւն եւ Գարեգին վարդապետները։

Վենետիկից մեզ գրում են. «Gassetta di Venesia» լրագիրը (№ 46) գրում է.—Երեքշաբթի, փետրվարի 4-ին, Վենետիկի Մխիթարեանց հայկական Ակադեմիան, իր վերջին նիստում պատւի անդամ անուանեց հետեւեալ պարոններին—պրոֆէսոր Ե. Տեզա, ուսուցիչ համեմատական լեզուագիտութեան Պատուայի համալսարանում, պրոֆ. Գր. Խալաթեանց, ուսուցիչ արեւելեան լեզուների եւ հայկական գրականութեան Մօսկվայի Լազարեան ճեմարանում, պրոֆէսոր Է. Շանտր, ուսուցիչ Լիօնի համալսարանում, եւ պրոֆէսոր Ֆ. Կ. Կօնիբէր, ուսուցիչ Օքսֆօրտի համալսարանի, ի նկատի առնելով սրանց հմտական ընտիր հրատարակութիւնները, եւ միանգամայն աննկուն եռանդը՝ հայկական գրականութեան, պատմութեան, տեղագրութեան եւ հնախուզութեան առաջադիմութեան մասին։ Ընտրեալներին ուղարկված են անդամակցութեան դիպլօմները»։

Մենք հաղորդել էինք արդէն, որ Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարը միջնորդութիւն էր յարուցել Թիֆլիսի նահանգապետի առաջ, որով խնդրում էր յետաձգել դումայի ոըոչման իրագործումը միսը տեսակների բաժանելու վերաբերմամբ՝ մինչեւ մասվաճառութեան քաղաքային խանութների բացումը։ Երկուշաբթի, փետրվարի 18-ին, Թիֆլիսի նահանգապետը տեղեկացրեց քաղաքագլխի պաշտօնակատարին, որ միսը տեսակների բաժանելու վերաբերեալ պարտադիր կանօնները, քաղաքային կանօնադրութեան 110-րորդ յօդուածի համաձայն, արդէն հրատարակված են օրինական կարգով, ուստի եւ պէտք է իրագործվեն։ Այս պատճառով պ. նահանգապետը առաջարկում է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան հէնց այժմեանից հսկողներ նշանակել յիշված պարտադիր կանօնների իրագործման վրա։

Թիֆլիսի դումայի վերջին նիստում ձայնաւորներից մէկը առաջարկեց նպաստ նշանակել քաղաքային միջոցներից Շամախու երկրաշարժից վնասվածների օգտին։ Այս առաջարկութիւնը այժմ քննվում է քաղաքային ուպրավայում, որտեղ հարց է բարձրացել այն մասին, թէ քաղաքային ինքնավարութեան կանօնադրութիւնը թոյլ տալիս է արդեօք այդպիսի նպաստներ նշանակել։

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ Պետերբուրգի կայսերական համալսարանի հայկական գրականութեան արտակարգ պրոֆէսորի պաշտօնակատար Մառը հաստատվել է այդ պաշտօնի մէջ։

Առաջիկայ մայիս ամսին Պետերբուրգում կը կայանայ անասնավաճառների եւ գիւղատնտեսների համառուսական ժողով՝ անասնավաճառութեան վերաբերեալ կարեւոր հարցերի քըննութեան համար։

ԱԽԱԼՑԻԽԱ մեզ գրում են. «Մի քանի օր է, որ Բագուից այստեղ են եկել երկու հայ երիտասարդ էլէկտրո-տեխնիկներ, որոնք նպատակ ունեն քաղաքումս էլէկտրական լուսաւորութիւն մտցնել։ Գուցէ պարոններին չուտ աջողվէր իրանց նպատակը իրագործել, եթէ նրանց առաջարկած պայմանները տեղական վաճառականների համար մի փոքր ծանր չը լինէին։ Կան եւ կողմնակի անձինք, որոնք առանց տեղեակ լինելու գործին՝ աշխատում են գործին վնասել»։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ռէալական եւ քաղաքային դպրոցներում փետրվարի 20-ին, ի յիշատակ Գօգօլի յիսնամեակի, կը լինեն երեկոյթներ»։

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 10-ին Սողոմոնեան ամուսինները խաղացին, տեղական սիրողների մասնակցութեամբ, «Թագի համար» պիէսան եւ «Մկնիկ» վօդեվիլը։ Չը նայած որ ամուսինները իրանց դերերը լաւ էին կատարում, բայց շնորհիւ մի քանի անընդունակ սիրողների՝ խաղը ընդհանուր առմամբ ոչ այնքան աջող անցաւ։ Բաւական թւով հանդիսականներ կային դահլիճում։ Տ. Աղնիւը ստացաւ մի քանի տիկիններից ընծայ՝ արծաթեայ շաքարաման։ Ուրախալի երեւոյթ է՝ որ այս ձմեռ յաճախակի ներկայացումներ են լինում Իգդիրում եւ նրա շրջակայքում»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Bi.minham Post» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Լօնդօնից, թէ լորդ Լանսդօուն, արտաքին գործերի մինիստրը, շատ լուրջ հիմունքներ ունի հակառակելու անգլօ-եապօնական համաձայնութեան վերաբերեալ գրաւոր վաւերաթղթերի հրատարակութեանը։ Այդ թըղթակցի ասելով, գաղտնի համաձայնութիւնը Անգլիայի եւ Եապօնիայի մէջ գոյութիւն ունի ոչ երեկվանից։ Անգլիան եւ Եապօնիան արդէն ութ ամիս առաջ համաձայնութիւն են կապել յայտնի դէպքերում միաբան գործելու համար, բայց այդ համաձայնութեան հրատարակումը յետաձգվում էր նշանաւոր քաղաքական պատճառներով։

—Այն վատ օրինակը, որ ցոյց է տալիս աւստրիական պատգամաւորների ժողովը, ուր ձեռնամարտը մի որոշ աստիճանի սովորական երեւոյթ է կազմում, ըստ երեւոյթին, վարակիչ ազդեցութիւն է գործում եւ միւս երկիրների պատգամաւորների ժողովների վրա։ Յունական պատգամաւորների ժողովում եւ Վաշինգտօնի սենատում ժողովրդական շահերի պատկառելի ներկայացուցիչները իրար ապտակներ տուին։ Աթէնքում բանը սահմանափակվեց միայն ապտակով, իսկ Վաշինգտօնում երկու սենատօրների մէջ տեղի ունեցաւ մի իսկական բռունցքամարտ, այնպէս որ նրանց մեծ դժուարութեամբ բաժանեցին միմեանցից։

—«Agence Nationale»-ին հաղորդում են Նիւ-Եօրկից, թէ նախագահական պաշտօնի նախկին թեկնածու Բրայեան «New-York Journal» լրագրի մէջ տպել է մի բաց նամակ, որի մէջ նա ամենաեռանդուն կերպով բողոքում է արտակարգ դեսպանութիւն ուղարկելու դէմ դէպի Անգլիա՝ Էդուարդ VII-ի թագադրութեանը ներկայ լինելու համար։ Այդ քայլը, Բրայեանի կարծիքով, նշանակում է, թէ ամերիկական ժողովուրդը իր համակրանքն է յայտնում Անգլիային այն բարբարոսութիւնների համար, որ նա կատարում է հարաւային Աֆրիկայում։

—Կ. Պօլսից հեռագրում են «Neue Freie Presse» լրագրին, թէ գեներալ-ադիւտանտ եւ մարշալ Ֆուադ փաշայի ձերբակալութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց դիպլօմատիական շըրջաններին, որոնց սէրն ու համակրութիւնը վայելում էր ձերբակալվածը։ Ֆուադ աքսորվեց դէպի Սիրիա։ Ռուսաց դեսպանութիւնը պաշտպանութիւն ցոյց տուեց աքսորականին, խոստումն առնելով սուլթանից, որ նրա կեանքը վտանգի չի ենթարկվի։

—Եւրոպական լրագիրները, ինչպէս յայտնի է, հաղորդեցին, որ պարսից Շահը մտադիր է այս տարվայ ապրիլ կամ մայիս ամսին երկրորդ ճանապարհորդութիւնը կատարել Եւրոպայում եւ այս անգամ այցելել Լօնդօն ու ներկայ գտնվել Էդուարդ VII թագաւորի թագադրութեան։ Այժմ «С. Петербургскія Вѣдомости» լրագիրը հաղորդում է, որ, ինչպէս ինքը տեղեկացել է բ ո լ ո ր ո վ ի ն ձ ե ռ ն հ ա ս աղբիւրից, Շահը ամենեւին մտադիր չէ այցելել Լօնդօն, այլ նա ուղղակի պէտք է գնայ Կօնտրէքսվիլ բժշկվելու։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

18 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 18-ին, ի Տէր հանգուցեալ Կայսր Նիկոլայ I-ի եւ Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Միխայլօվիչի մահվան տարեդարձին, Պետրոպավլօվսկի տաճարում, 2 ժամին կէսօրից յետոյ, պալատական հոգեւորականութիւնը, իրան գլուխ ունենալով Ի. Լ. Եանիշէվին, հոգեհանգիստ կատարեց։ Տաճարում ներկայ էին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնա, Մեծ Իշխան Թագաժառանգը եւ Մեծ Իշխաններ Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ, Միխայիլ Նիկոլաեվիչ, Գէօրգի Միխայլօվիչ Օգոստափառ ամուսնու հետ, Ալէքսանդր Միխայլօվիչ Օգոստափառ ամուսնու հետ եւ Սերգէյ Միխայլօվիչ։

Փետրվարի 17-ին, կօնսերվատօրիայի դահլիճում, իշխանուհի Ա. Ա. Օբօլէնսկայա-Նէլէդինսկայա-Մէլէցկայա, ի նպաստ առողջացող աղջիկների ապաստարանի կազմեց իտալական օպէրայի բարեգործական ներկայացում, որի ժամանակ ներկայացվեց Ռուբինշտէյնի «Դէմօն» օպէրան։ Ներկայացումը պատուեցին իրանց ներկայութեամբ Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհիներ Մարիա Ֆէօդօրօվնա եւ Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա, Մեծ Իշխան Թագաժառանգը եւ Մեծ իշխաններ Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ, Ամուսնու եւ Աղջկայ հետ, Միխայիլ Նիկօլաեվիչ եւ Սէրգէյ Միխայլօվիչ։

Փետրվարի 18-ին, Իշխան Եւգենիյ Մաքսիմիլիանօվիչ Ռօմանօվսկի Դուքս Լէյխտէնբէրգակու մահվան կիսամեայ տարեդարձի օրը, Ալէքսանդրո-Նէվսկու վանքի Իսիդօրօվսկայա եկեղեցում, ուր հանգչում է հանգուցեալի նըշխարքը, կատարվեց հոգեհանգիստ։

Փետրվարի 18-ին յանկարծակի վախճանվեց ֆինլանդական թեթեւ նաւագնացութեան ընկերութեան հիմնադիր եւ դիրեկտոր ֆօն-Գարտման։

ՍՈՒԽՈՒՄ։ Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնա իր ամուսին Պրինց Պետր Ալէքսանդրօվիչ Օլդէնբուրգսկու հետ աջողութեամբ ժամանեց Գագրի փետրվարի 17-ին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Այսօր Արխանգէլսկի տաճարում իշխանութիւնների ներկայութեամբ հոգեհանգիստ կատարվեց ի Տէր հանգուցեալ Նիկօլայ Պավլօվիչ եւ Ալէքսանդր Նիկօլաեվիչ կայսրների համար։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Այստեղ հասան բօէրների պատուիրակներ Բէրսբէլս եւ Վօլմէրանս. Նրանք յայտնեցին րէպօրտեօրներին, թէ դեռ եւս չունեն մշակված նախագիծ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Չինաստանի արշաւանքի նախահաշիւը քննելու ժամանակ կանցլէրը յայտնեց, որ անգլօ-եապօնական դաշնագրի կապելը չէ փոխում դրութիւնը եւ գերմանական քաղաքականութեան տեսակէտը. ոչ Չինաստանում, ոչ Կորէայում Գերմանիան չէ ձգտում երկիրներ գրաւելու նպատակներին. եւ որովհետեւ անգլօ-եապօնական դաշնագիրը ի նկատի ունի միայն statu quo պահպանել, ուստի նա վնաս չէ հասցնում Գերմանիայի շահերին եւ չէ փոխում 1900 թւի հոկտեմբերի 16-ի անգլօ-գերմանական համաձայնութիւնը։ Անգլօ-եապօնական դաշնագրի մասին Գերմանիան տեղեկացաւ միայն այդ դաշնագիրը ստորագրելուց յետոյ։ Ինչ վերաբերում է գերմանական զօրքերին Չինաստանում, նրանք յետ կը կանչվեն հէնց որ գործերի դրութիւնը բաւարար կայունութիւն կը ստանայ։

19 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ»-ում տպագրված է Կովկասեան կառավարչապետի մանրամասն հեռագիրը ներքին գործերի մինիստրին՝ դէպի Շամախի գործած այցելութեան մասին։ Հեռագիրը Թագաւոր Կայսրին զեկուցանելուց յետոյ, Նորին Մեծութիւնը հրամայեց յանձնել, բացի արդէն տուած 50,000 րուբլուց, էլի 100,000 րուբլի կառավարչապետի կարգադրութեանը՝ նրա նախատեսած կարիքները լցուցանելու համար։

Ներքին գործերի տնտեսական դէպարտամենտի կառավարիչ Զինօվեվ նշանակված է ներքին գործերի մինիստրի օգնական։

Կալիշի կաթօլիկ եպիսկոպոս Բէրէնեվիչ արձակված է պաշտօնից։

Փետրվարի 17-ին ֆրանսիական դեսպանատանը տեղի ունեցաւ պարերեկոյթ, որին ներկայ էին Բարձրագոյն Անձինք։

Փետրվարի 18-ին լէյբ-գվարդիայի հեծեալ գնդի մանեժում տեղի ունեցաւ concours-hippique, որին ներկայ էին Բարձրագոյն Անձինք։

Մեծ-Իշխան Պավել Ալէքսանդրօվիչ ուղեւորվեց արտասահման։

Արտաքին գործերի մինիստրի մօտ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ճաշ ի պատիւ Բուխարայի էմիրի։

Փետրվարի 18-ին Բուխարայի էմիրը այցելութիւններ գործեց Կայսերական Ընտանիքի անդամներին։

Պետական բանկի կառավարիչը ուղեւորվեց արտասահման. ժամանակաւորապէս նրա պաշտօնը կը կատարէ բանկի խորհրդի անդամ Տիմաշեվ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գինեգործների ժողովը որոշեց միջնորդել, որ թոյլ տրվի առանց ակցիզի խաղողի սպիրտ խառնել գինու մէջ, վերջինի թընդութիւնը 16 աստիճանի հասցնելու համար։ Ժողովը որոշեց նաեւ միջնորդել վերաքննելու գինին խաղողի սպիրտով բարւոքելու կանօնները եւ թոյլ տալու, որ խաղողի զտած սպիր-

տը վաճառվի խմիչքի արքունի վաճառման խանութներում եւ պահեստներում։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Արհեստաւոր Նիլին մահացու հարուածներ հասցրեց իր հարազատ մօրը, որ եւ մեռաւ. պատճառն այն է, որ մայրը մերժել է տալ որդուն 50 կոպէկ օղի խմելու համար։

ՀՌՈՄ։ Թագաւորը մերժեց ընդունել մինիստրութեան խնդիրը հրաժարականի մասին։

ԼՈՆԴՈՆ։ Գնդապետ Անդէրսոն, որ Դոնսկոպի զօրաբաժնի ուղեկցող զինուորների հրամանատարն է, հասաւ Կրաայպամ 9 օֆիցէրների եւ 245 զինուորների հետ միասին։ Ուղեկից զինուորների խումբը ճանապարհ էր ընկել փետրվարի 12-ին եւ Կլէրկսդօրպից 10 մղոն հեռու ենթարկվել էր յարձակման։ Կռիւը չատ յամառ է եղել։ Բօէրները 1200-ից մինչեւ 1700 հոգի էին։ Կռւին մասնակցում էին բօէրական հրամանատարներ Դէլարէյ, Կէմպ, Կօլերս եւ Սեմմեր։ Ասում են, թէ Սեմմեր սպանվել է։

ՍՕՖԻԱ։ Ընտրված են կառավարութեան 97 կողմնակիցներ, Ստօյիլօվի 33 կողմնակիցներ, Ստամբուլօվի 8 կողմնակիցներ, Կարավէլօվի 10 կողմնակիցներ, 7 դէմօկրատներ, 10 խոչոր կալուածատէրեր, Ռադօսլավօվի 9 կողմնակիցներ եւ 8 սօցիալիստներ։

ՆԻԿՕԼԱԵՎ։ Մի ամուսնացած երիտասարդ Անտօն Զայցեվ անունով սպանեց տասնեւհինգ տարեկան Ագաֆեա Սլէքսեեվային՝ զգուելի բռնաբարութիւնը թագցնելու համար։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ հինգշաբթի օրերը դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժամ 32 րոպ. (3 ժ. 30 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 3 ժամ 58 ր. (4 ժ. 56 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս չորեքշաբթի օրերը երեկոյեան 10 ժ. 41 ր. (11 ժ. 39 ր.) հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 12 ժ. 47 ր. (1 ժ. 45 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս գիշերվայ 12 ժ. 2 ր. (1 ժամին), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 24 ր. (7 ժ. 22 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 54 ր. (8 ժ. 52 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժամ 31 րոպէին)։

Մարդատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 35 ր. (4 ժ. 33 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 50 ր. (9 ժ. 48 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 9 ժ. 28 ր. (11 ժ. 26 ր.)։

Փօստատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 10 ժ. 45 ր. (11 ժ. 43 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 11 ժ. 47 ր. 12 ժ. 45 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 33 ր. (7 ժ. 31 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 8 ժ. 58 ր. (9 ժ. 56 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժ. 31 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 9 ժ. 36 ր. (10 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 2 ժ. 12 ր. (3 ժ. 10 ր.)։

Փօստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 10 ժ. (10 ժ. 58 ր.). հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 5 ժ. 4 ր. (6 ժ. 2 ր.), Ալէքսանդրօպօլ 8 ժ. 37 ր. (9 ժ. 35 ր.), Կարս ցերեկվայ 12 ժ. 23 ր. (1 ժ. 12 ր.)։

Փօստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 12 ր. (5 ժ. 10 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ 7 ժ. 40 ր. (8 ժ. 38 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 47 ր. (7 ժ. 45 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 12 ժ. 30 ր. (1 ժ. 28 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 5 ժ. 12 ր. (6 ժ. 10 ր.) և Ղարաքիլիսա երեկոյեան 7 ժ. 19 ր. (8 ժ. 17 ր.)։

Խառն գնացք Ղարաքիլիսայից դուրս է գալիս առաւօտեան 11 ժ. 45 ր. (12 ժ. 43 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 1 ժ. 30 ր. (2 ժ. 28 ր.) և Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 8 ր. (7 ժ. 6 րոպէին)։

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԲԺՇԿԱՐԱՆ

ԲՈՒԺԱՍԵՆԵԱԿ

ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի, 20 փետրվարի

ՀԱՄԵՐԳ

Խ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

Զուտ արդիւնքը յատկացվում է յօգուտ երկրաշարժից վնասված չամախեցիների։

Տոմսակները 3 ր. 10 կոպէկից—մինչեւ 50 կ. կարելի է ստանալ ժողովարանի Շվէյցարի մօտ։

(փետր. 16, 17, 19 եւ 20) 3—4

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀ. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆԻ

ԱՂՔԱՏԻ ՀԱՑԸ

ԳԻՆՆ Է 25 Կ.

Հարիւրով գնողներին 25%

Դիմել հեղինակին—Тифлисъ, Михайловская ул., Арм. церковь, свящ. Арутюну Джугурянцъ. 1—2

Թիֆլիսի նահանգապետի պ. պաշտօնակատարը յայտնում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ նա բաց է արել նուիրատուութիւնների ընդունելութիւն յօգուտ չամախեցիների թէ դրամով եւ թէ չորեղէններով։ Նուիրատուները կը ստանան սահմանված անդորրագրեր։ Ժողովված նուիրատուութիւնները կուղարկվեն Բագուի պ. նահանգապետին։ Ցանկացողները կարող են դիմել պ. նահանգապետի դիւանատունը (Զավչավաձեվսկայեա եւ Գրիբօեդօվսկայեա փողոցների անկիւն) ժամի 10-ից մինչեւ 12-ը։

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԷՆՍ

Ոչնչացնում է պեպէնները, սեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները եւ պտուկները եւ ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Յորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապոն, բարձր արժանաւորութեան։

ՈՍԿԻ ՄԷԴԱԼ 1893 թւի համար։

Կտորի գինը 50 կ., $1/2$ կտորի 30 կ.։

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ գեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մօսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմուրօվի մօտ, գեղագործական ապրանքների առեւտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուբինօվի եւ Գրիմնակի, պ.պ. Պօպօֆների եւ Արխատակօվի մօտ։ (1, 15) 1—24

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Ոսկէ մեդալի արժանացած խնձորենիներ եւ տանձենիներ, Լագօդեխից, Աֆրիկեանի «Աշխատանք» ընկերութիւնից։ Միքայէլեան փողոց, № 101, Ուսումնարան Տէր-Ստեփանօվի։ 2—3

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մոնները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Արխատակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 47—100

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են՝

«Աւետարան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի—4 ր.

«Մաղթանք վասն Հայրապետի ազգիս», ձայնագրեալ—50 կ.

«Աւետարան ճաշու եւ տօնք իւրաքանչիւր աւուրց ի բոլոր տարւոջն»—4 ր.

«Խորհրդատետր սրբոյ պատարագի ըստ ծիսի առաքել ս. եկեղեցւոյ Հայաստանեայց»—60

«Երեկոյեան ստեղիք մեծի պահոց եւ այլ եկեղեցական հոգեւոր երգեր—1 ր.

«Ժամակարգութիւն Հայաստ. ս. եկեղ.», յորում պարունակին երեք գիրք. «Սաղմոս «Ատենի ժամագիրք» եւ «Տօնացոյց»—8 ր.

«Շարական հոգեւոր երգոց սուրբ եւ ուղղափառ եկեղեցւոյ Հայաստանեայց—3 ր.

«Ձայնագրեալ երգեցողութիւնք ս. պատարագի—2 ր.

«Երգք ձայնագրեալ ժամագրոց Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ—4 ր.

«Սրբոյ հօրն մերոյ երանելոյն Գրիգոր լուսաւորչի Յաճախապատում ճառք լուսաւորք, Միք.—1 ր.

«Աւետարան», փոքրադիր, կազմված—70 կ.

«Գիրք սաղմոսաց Դաւթի»—50 կ.

«Մխիթար Գօշի դատաստանագիրք հայոց», Վ. փ. Բաստամեանց—3 ր.

«Հովուական Աստուածաբանութիւն», Մելքիսեդեկ եպիսկոպոսի—1 ր.

«Մահարձան ի յիշատակ Վ. Մամուրեանի—1 ր.

«Կենսագրական յուշեր», Սալլեանի—50 կ.

«Յիսուս Քրիստոսի կեանքը», Ֆարրարի—2 ր. 50 կ.

«Խորհրդածութիւններ Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքների եւ մահուան մասին»—1 ր.

«Հարիւրամեակ կենարար ս. Խաչի Վերացման Մոսկվայի հայոց եկեղեցւոյն»—1 ր. 50 կ.

«Քահանայ, Աստուծոյ տաճարը եւ եկեղեցական ս. պատկերներ», Պ. ք. Տէր-Յովհ.—28 կ.

Սուրբ գրոց հին ուխտի պատմութիւնը», աշխարհաբար լեզուով, Գ. ք. Մանդակունու—2 ր.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ Гуттенбергъ. Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11. 3—

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԼԷՕ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

XVIII ԴԱՐ

Առաջին մաս

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ

Ծախվում է. հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը ։Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція М... «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбе...

Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակները։ Գինը 1 րուբլի 50 կոպէկ։

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XIV շրջան

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական եւ գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս երաշխաւորելով, եւ եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, ... դերձ նաւթային արդիւնաբերական եւ կերօսինի գործարանական հաշուետուութեան։

Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն։

Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն։

Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանօնագրութիւն։

Ե) Գեղագրութիւն եւ ամենավատ ձեռքերի ուղղելը։

Պարապմունքները սկսվելու են 1902 թւի յունվարի 25-ից, ճաշից յետոյ, եւ պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ։

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿՈՒՐՍԻ ՎՃԱՐՆ Է 60 ՌՈՒԲԼԻ

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչեւ 6 ժամ երեկոյեան ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46։ (Николаевская ул. № 46)

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ եւ Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ 14—25

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են՝

ՄԱՐԻԱ ԿՈՐԵԼԻ, Մի մանկան հոգու պատմութիւն, վէպիկ ոչ մանուկների համար, ռուս... Թարգմ. Տ. Վ, Վաղարշապատ, 1902 թ. գ. 1 ր.

Ա. ՊՈՒՇԿԻՆ, Ցաւերժահարսը, պօէմա, Թարգմ. Կ. Կրասիլնիկեան, Թիֆլ. 1902 թ. գ. 15 ...

ՊՐՈՖ. Ֆ. ՌԱՑԵԼ, Տարերք ազգագրութեան, մ. ա. գերմ. Թարգ. Իս. Յարութիւնեան, Թիֆ... 1902 թ. գ. 50 կ.

Մ. ԼԵՐՄՈՆՏՕՎ, Դեւ, արեւելեան վէպ, Թարգմ. Յ. Միրզայեան, Թիֆլ. 1901 թ. գ. 10 կ.

ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ Ա. Բժ., Առողջապահական նուէր նորատի կանանց, Ալէքս. 1901 թ. գ. 20 կ.

Լ. ՏՕԼՍՏՕՅ, Յարութիւն, վէպ, Թարգմ. Տ. Յովհաննիսեան, Թիֆլ. 1902 թ. գ. 1 ր. 50 կ.

ԱԼՖՕՆՍ ԴՕԴԷ, Ֆրոմոն կրտսեր եւ Ռիսլէր աւագ, վէպ, Թարգ. Տ. Յովհաննիսեան, Թիֆ... 1902 թ. գ. 1 ր.

ԼԷՕ, Հայկական տպագրութիւն, մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում, հատոր Բ. ... 1901 թ. Թիֆլ. գ. 1 ր. 50 կ., նոյնը եւ հատ. ա. գ. 1 ր. 50 կ.

ԱՔԼՈՐ ԵՂԲԱՅՐ կամ մի մանկական զուարճալի պատմութիւն, գ. 40 կ.

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ. աղօթագիրք, կազմով—40 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (ո.) 3—10

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանա... Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄԻ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն

Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։

26—100 (հ. կ.)